

**KOMUNIKATU NIE WOLNO PUBLIKOWAĆ PRZED 19 KWIECZNIA 2010 R. GODZ 12:01 W NOCY
(STREFA CZASOWA PACYFIKU) / 7:01 RANO (CZAS UNIWERSALNY)**

Europejski Laureat Nagrody Goldmanów w dziedzinie ochrony środowiska za rok 2010

Małgorzata Górńska
Trzcianne, Polska

Kluczowa rola Małgorzaty Górskiej w walce o powstrzymanie kontrowersyjnego projektu budowy drogi ekspresowej Via Baltica przyczyniła się do ważnego precedensu prawnego w dziedzinie ochrony środowiska, który doprowadził do ocalenia Doliny Rospudy, jednego z ostatnich prawdziwie dziewiczych zakątków Europy.

Dolina Rospudy

W czasie gdy rozwój gospodarczy i wzrost liczby ludności zniszczyły większość naturalnych terenów w Europie, w północno-wschodniej części Polski nadal istnieją zachowane połacie dziewiczej przyrody. Tędy właśnie płynie rzeka Rospuda wśród rozległej Puszczy Augustowskiej, nienaruszonych pradawnych torfowisk będących ostojami fauny i flory o znaczeniu europejskim. Dolina Rospudy, która jest domem dla zagrożonych gatunków orłów i innych ptaków, rysia, wilka, łosia, wydry, bobra i licznych storczyków, stała się ostatnio przedmiotem dużego zainteresowania z powodu swojego piękna krajobrazu i znaczenia środowiskowego.

Mimo swego unikalnego charakteru, Dolina Rospudy znalazła się w poważnym zagrożeniu z powodu działań prowadzonych przez Polski rząd w latach 90-tych. W 1996 roku rozpoczęto planowanie budowy jednej z ważniejszych w Europie tras szybkiego ruchu „Via Baltica” prowadzącej z Helsinek do Warszawy, wprost przez torfowiska w Dolinie Rospudy. Od samego początku naukowcy oraz działacze organizacji ekologicznych uważali, że droga nieodwracalnie zniszczy dolinę. Wbrew silnej opozycji rządu traktującego inwestycję priorytetowo, apelowali o znalezienie alternatywnej trasy, która ominęłaby unikalne bagna.

Po wejściu do Unii Europejskiej w roku 2004 Polska objęła ochroną - zgodnie z wymogami unijnej sieci ekologicznej Natura 2000 – najcenniejsze ostoje przyrody na terenie kraju. Unijny program Natura 2000 służy zapewnieniu trwałej ochrony najważniejszych obszarów przyrodniczych znajdujących się w państwach członkowskich. Jeżeli jakkolwiek projekt zagraża przyrodzie objętej programem Natura 2000 prawnie wymagane jest przeanalizowanie alternatywnych wariantów i ich realizacja jeśli jest to możliwe. Dolina Rospudy wraz z otaczającą ją puszcza znalazła się na liście obszarów Natura 2000. Proponowana droga ekspresowa Via Baltica miała prowadzić także przez trzy inne ostoje Natura 2000 na południe od Doliny Rospudy: Puszcze Augustowską, Bagna Biebrzańskie i Puszcze Knyszyńską.

Działalność obywatelska i prawna mająca na celu ochronę Rospudy

Małgorzata Górńska, działaczka na rzecz ochrony przyrody z Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków odegrała ważną rolę w działaniach na rzecz ochrony Doliny Rospudy. Kampanię przeciwko drodze ekspresowej Via Baltica przez obszary chronione rozpoczęła w roku 2002. Przyczyniła się do powstania sprawnie działającej koalicji organizacji pozarządowych, w której skład weszły Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, WWF i Polska Zielona Sieć oraz wielu działaczy indywidualnych. Skupiając się najpierw na działaniach w Polsce, Górńska i jej koledzy spotkali się z prawnikami przygotowującymi skargi do sądów, zbierali ekspertyzy fachowców i pisali własne opinie, apelacje oraz podejmowali inne działania istotne dla sprawy. Wspólnie z innymi Górńska była zaangażowana w ogólnokrajową kampanię zachęcającą tysiące ludzi do noszenia zielonych wstążek jako symbolu poparcia dla ocalenia Doliny Rospudy. Brała także udział w analizach dotyczących przewidywanego wpływu budowy drogi Via Baltica i szkód środowiskowych jakie mogłoby to spowodować. Studiowała dane i raporty rządowe popierające projekt budowy drogi szybkiego ruchu i dostarczała argumentów obalających te raporty. Górńska udzielała także wywiadów dla mediów, uczestniczyła w debatach publicznych, przygotowała artykuły, komunikaty prasowe i informacje dla dziennikarzy. Wszystkie te działania przyczyniły się do uzyskania silnego poparcia społecznego o zasięgu ogólnokrajowym dla ochrony Doliny Rospudy przed zniszczeniem przyrody wskutek budowy drogi ekspresowej.

Ponieważ rząd polski wciąż stanowczo popierał budowę drogi Via Baltica, Górską i jej koalicja zainicjowała serię spotkań z Komisją Europejską, by zablokować budowę w oparciu o dowody na łamanie przepisów dotyczących programu Natura 2000. W efekcie sprawa została skierowana do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości. Górską odegrała też kluczową rolę w przygotowaniu petycji do Parlamentu Europejskiego w związku z zagrożeniami dla obszarów Natura 2000, zorganizowała wizyty członków Parlamentu Europejskiego i innych instytucji europejskich oraz naukowców do Doliny Rospudy. W rezultacie Komisja Petycji przygotowała raport, który został przyjęty przez Parlament Europejski i przedstawiony Unii Europejskiej. Nawoływał on do zmiany trasy drogi Via Baltica.

W czasie, gdy Europejski Trybunał Sprawiedliwości rozważał legalność drogi Via Baltica w myśl prawa europejskiego, polskie sądy orzekły, że projekt drogi przez Dolinę Rospudy narusza prawo krajowe i, jako taki, nie może być realizowany. Naciski, zarówno ze strony ekologicznych organizacji pozarządowych, jak i Unii Europejskiej, z którymi Górską współpracowała, przyniosły ostatecznie długo oczekiwane rezultaty. W marcu 2009 r. rząd polski oznajmił, że nie będzie budował drogi szybkiego ruchu Via Baltica przez Dolinę Rospudy.

W następstwie tego wielkiego osiągnięcia Górską kontynuowała kampanię na rzecz zmiany przebiegu reszty trasy Via Baltica w Polsce, tak by ominęła ona również inne obszary chronione: Puszcę Augustowską, Dolinę Biebrzy i Puszcę Knyszyńską. Decydenci początkowo ignorowali zalecenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przeprowadzonej dla Via Baltica, które mówiły wprost by wybrać mniej szkodliwą dla przyrody alternatywną trasę tej drogi. Wreszcie jednak, 20 października 2009 r., rząd polski podjął ostatecznie decyzję o zmianie trasy całej kontrowersyjnej drogi ekspresowej w Polsce, tym samym chroniąc kluczowe ostoje przyrody przed zniszczeniem.

###

Nagroda Goldmanów w dziedzinie ochrony środowiska

Nagroda Goldmanów w dziedzinie ochrony środowiska przyznawana jest osobom indywidualnym, które wbrew małym szansom zwyciężają w walce o ochronę środowiska i inspirują tysiące zwykłych ludzi do podejmowania niezwykłych kroków by chronić świat. Nagroda Goldmanów z dziedziny ochrony środowiska została zainicjowana w roku 1990 przez działaczy społecznych i filantropów, Richarda N. Goldmana i jego zmarłą żonę, Rhodę H. Goldman.

Zwycięzcy nagrody Goldmanów w dziedzinie ochrony środowiska wybierani są przez międzynarodowe jury na podstawie poufnych nominacji zgłaszanych przez ogólnoswiatową sieć organizacji ochrony środowiska i osoby indywidualne. Zwycięzcy nagrody wezmą udział w 10-dniowej wizycie w San Francisco i Waszyngtonie, gdzie wezmą udział w uroczystości wręczenia nagród, konferencjach prasowych, spotkaniach z mediami i przywódcami politycznymi oraz przedstawicielami sektora społecznego i ochrony środowiska. Dalsze informacje podane są w witrynie: www.goldmanprize.org.